

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра германських мов і зарубіжної літератури

Дипломна робота (проект)
магістра

з теми: «ОСОБЛИВОСТІ ПРОБЛЕМАТИКИ І ПОЕТИКИ АНГЛОМОВНИХ
РОМАНІВ В. НАБОКОВА»

Виконав: студент 2 курсу, групи Angs1-M19z
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і література
(англійська))

Міласенко Сергій Володимирович

Керівник: Абрамович С. Д., доктор філологічних
наук, професор

Рецензент: Рарицький О. А., доктор філологічних
наук, професор

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. ТВОРЧИСТЬ НАБОКОВА У ДЗЕРКАЛІ ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ ТА ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ	6
1.1 Фактори, що визначили перехід письменника на англійську мову	9
1.2 Літературознавці про англійську спадщину Набокова	11
ВИСНОВКИ 1.....	14
Розділ 2. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ СПАДЩИНИ НАБОКОВА	15
2.1 Методологічна база дослідження	15
2.2 Методи та організація дослідження	24
ВИСНОВКИ 2.....	28
Розділ 3. СВОЄРІДНІСТЬ ПРОБЛЕМАТИКИ І ПОЕТИКИ АНГЛОМОВНИХ РОМАНІВ В. НАБОКОВА	29
3.1 Характеристика художньої проблематики найвидатніших англійських творів Набокова	45
3.2 Явище синестезії в творчості письменника як ключ до образних вирішень Набокова.....	80
3.3 Загальні риси літературного стилю англійських романів автора	82
ВИСНОВКИ 3.....	88
ВИСНОВКИ.....	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	94

ВСТУП

Актуальність теми. Творчості В. В. Набокова – прозаїка, поета, перекладача – належить особливе місце у світовому літературному процесі ХХ ст.

На даний момент до кінця не визначена національна приналежність творів Набокова. Для дослідників з США Набоков однозначно є американським письменником, що починав творчий шлях з творів російською мовою. Цю позицію підкріплюють і особисті висловлювання Набокова [61, с. 186].

Свій творчий шлях В.В. Набоков розпочав ще в 1914 році, написавши перший вірш [19, с. 34]. Перша публікація його побачила світ в липневому номері «Вісника Європи» в 1916 році. Будучи студентом училища, він опублікував збірку «Вірші». У 1918 році в Петрограді вийшла збірка «Два шляхи», в якому були опубліковані вірші Набокова і його товариша-тенішевеца Андрія Балашова. Разом з творчістю письменник з малих років вивчав англійську мову, йому привили любов до іноземної мови, він навіть молився англійською. Вільне володіння англійською відкрило для нього роль перекладача, зробивши в 1921 році вільний переклад повісті Ромена Роллана «Кола Брюньон» (в набоковському варіанті – «Миколка Персик»), а через рік з невеликим – «Аліси в країні чудес» Л. Керролла.

В американський період своєї творчості Набоков виступав не лише як прозаїк, а й як перекладач-критик і теоретик літератури, поет: переклад англійською віршів В. Ходасевича "Три російські поети" ("Three Russian Poets" переклади творів О. Пушкіна, М. Лермонтова Ф. Тютчева); статті "Мистецтво перекладу", "Нотатки перекладача"; літературознавчі й автобіографічні праці "Микола Гоголь" ("Nikolai Gogol"); книги спогадів "Аргументований доказ" ("Conclusive Evidence"), "Інші береги"; збірки поезій "Вірші. 1929-1951", "Вірші" ("Poems") [56].

Сам Набоков, починаючи з ранніх доповідей в Берліні 1920-х рр. і закінчуючи лекціями по літературі і пізніми інтерв'ю, підкреслюючи важливість докладного аналізу тексту, постійно говорив про важливість деталі, подробиці, речі. За спогадами студентів, які мали щастя слухати лекційний курс Набокова,

одним з його викладацьких рефренів був наступний: "Пестьте деталі!", "Caress the details" – виголошував Набоков з розкотистим "r", і в голосі його звучала ласка котячої мови, – «божественні деталі») [7]. Висловлювання Набокова про літературу, особливо лекційні – не що інше, як амальгама його власних творчих принципів. Говорячи про деталі, Набоков в першу чергу мав на увазі речові реалії в тому чи іншому творі [9, с. 5-6].

Отже, актуальність дослідження обумовлена інтересом сучасного літературознавства до проблем творчості В. В. Набокова, зокрема, до феномену гри прийомів в творах письменника. Актуальність обумовлена теоретико-літературними причинами: недостатньою розробленістю теоретичних питань класифікації та характеристики змістових аспектів та технічності творчості В. В. Набокова, обговоренням і суперечливістю підходів до творчості письменника.

Мета дослідження – виявити особливості проблематики, жанрової специфіки і поетико-стильових особливостей англомовних романів В. В. Набокова.

Завдання дослідження:

1. Дослідити специфічність структури літературних творів, поетичних форм, технік (засобів та прийомів) поетичного мистецтва Володимира Набокова.
2. Виявити основні аспекти змісту англомовних романів, на яких акцентує свою увагу автор.
3. Охарактеризувати американський етап творчості В. В. Набокова.

Об'єкт дослідження – англомовні романи В. В. Набокова в американський етап його життя.

Предмет дослідження – особливості проблематики і поетики англомовних романів Володимира Набокова.

Методи дослідження: біографічний метод (при вивченні впливу біографії автора на його творче становлення), інтертекстуальний метод (при аналізі відтворенні в літературному творі конкретних літературних явищ інших творів, більш ранніх, через цитування, алюзію, ремінісценцію); теоретичне дослідження

проблематики романів (при дослідженні соціально-психологічних конфліктів англomовних романів автора – виявлення суперечностей у світогляді персонажа, викликаних суперечностями в суспільному житті); аналіз постмодерністських літературних концепцій романів; систематизація і узагальнення (при вивченні англomовних романів Володимира Набокова як цілісної системи).

Практичне значення одержаних результатів. Представлений у роботі аналіз проблематики і поетики англomовних романів може використовуватись як для подальшого історико-літературного осмислення художніх характеристик епохи, так і з метою поглибленого аналізу творчості В. В. Набокова. Також отримані результати дослідження можуть використовуватися науково-педагогічними працівниками факультетів, університетів під час викладання навчальних дисциплін для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти шляхом доповнення курсів лекцій з історії світової літератури, порівняльного літературознавства, спецкурсів з сучасної британської літератури.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 12 серпня 2020 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій статті. УДК 811.111-31(73).09 Мілаєнко А. С. Особливості проблематики і поетики англomовних романів В. Набокова. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2020. Вип. 13. С. 147-150.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 99-ти сторінках, з яких 93 основного тексту. Дипломна робота складається з вступу, чотирьох розділів, висновків та зі списку 61-го використаного літературного джерела.

ВИСНОВКИ

Погляди В. Набокова формувалися під впливом різних течій філософської думки. З платонізмом Набокова зближує ідея двовиміру, дуалізму душі і тіла; з акмеїзмом і футуризмом – сприйняття мистецтва як божественної гри, що дозволяє автору набути статусу творця.

У символістів Набоков перейняв об'єднання воєдино суворого історико-літературного аналізу з суб'єктивними оцінками дослідника; у формалістів – увагу до слова як до самостійної одиниці мистецтва, руйнування звичних форм сприйняття літературного твору.

Специфіка набоківського слідування «класиці» полягає у тому, що автор зовсім не повторював традиційне, а, навпаки, засвоював і трансформував, ломлячи і пропускаючи крізь фільтр своєї творчої індивідуальності, найоригінальніші, експериментальні по своїй суті і в перспективі розвитку мистецтва ХХ ст. найбільш плідні тенденції, інспіровані літературою ХІХ ст.

Звідси – модель проходження-відштовхування, яка визначає алгоритм творчих зв'язків Набокова-Сиріна з особливими і відомими письменниками ХІХ ст.

Стиль Набокова-Сиріна, виникнувши в процесі взаємодії експериментальних пошуків в літературі ХІХ ст. і в західному мистецтві ХХ ст., сплавив в єдиний, цілісний естетичний організм елементи художнього мислення «класичного» типу і різних модерністських, авангардних і поста-авангардних течій в європейській літературі ХХ ст.

Автор пише про російську еміграцію («Машенька») і про метеликів; історії творчих шукань і любові поета («Дар») і поведінку німецької буржуазії («Король, дама, валет»); спосіб життя американців («Лоліта») і викладання в коледжі («Пнін»). Така різноманітність тем, в тому числі незвичних для літератури, проте, об'єднано головною особливістю – постійним аналізом закономірностей людської свідомості, присутністю в творах різноманіття суб'єктивних версій подій

людського життя. Подібна проблематика (звернена до різних варіантів бачення світу) називається гносеологічною.

Кожен твір прозової або поетичної форми, цілком самостійне і завершене композиційно і семантично, розуміється саме по собі. Однак ті ж проблеми, будучи показаними під іншим кутом в наступному творі, розуміються більш глибоко, ніж в рамках одного роману. Ця особливість надає всім роботам В. В. Набокова властивість метаконструкції (метаконструкція – це твори, об'єднані в єдине ціле завдяки подібним темам, прийомам написання, композиції або сюжетам).

Герої творів Набокова ніколи не підуть на операцію з дійсністю. Не засумніватися, що пам'ять, фантазія живі самі по собі. Їх вибір в навколишньому світі не може бути розцінений інакше як загибель. Але характерно для цих героїв те, що вони не вмирають в буквальному значенні, а переходять в той за межний світ, який все реальне життя займала їх уява і помисли. Чомусь Набоков упевнений в тому, що мріяти, здатні тільки обрані люди.

Набоков завжди уникав декларативного зображення почуттів на сторінках своїх книг (природно, коли справа стосувалася сильних почуттів, декларація же використовувалася лише для комічного ефекту),

Поетика речі в творах Набокова зазнала кілька стадій розвитку. Початково, в ранніх оповіданнях і першому романі «Машенька» (1926), деталі-речі вводилися і нагнітались в тексті для досягнення «ефекту реальності». У наступних творах, починаючи з роману «Король, дама, валет», предмети придбали безліч різновидів, а речові реалії почали виконувати й інші функції. Перш за все, змінилася їх якісна роль в тексті.

Художні вподобання Набокова проектуються не тільки на створений ним власний художній світ. До них відносяться актуалізація парадоксальності розв'язки інтертекст, продуманість композиції і закріплення літературного статусу змістовної домінанти. Ці художні прийоми Набоков виявляє в літературних творах, відзначаючи в їх образному ладі те, що відповідало його художнім

уподобанням. Таким чином, здійснюється «набоковізація» світової художньої літератури.

Твори Набокова переповнені подробицями, дрібницями, деталями. Надмірність і подробиця в описі світу, і особливо речового світу – одна з найбільш характерних і відомих рис набоковської прози. Її незмінно відзначали всі критики і дослідники, коли-небудь писали про Набокова, часто стверджуючи, що для письменника цей культ деталей і речей був принципово важливий.

В історію світової культури В. В. Набоков увійшов як творець англomовних творів і пропагандист і інтерпретатор російської літератури за кордоном. Зараз В. Набоков – визнаний класик російської літератури ХХ століття. Творчість Набокова стало об'єктом вивчення академічних вчених.

До видатних творів-романів творчого американського періоду життя Володимира Набокова відносять:

«*Істинне життя Себастьяна Найта*» («Справжнє життя Себастьяна Найта», англ. *The Real Life of Sebastian Knight*) – перший роман Володимира Набокова англійською мовою, написаний в грудні 1938-січні 1939 років в Парижі і вперше виданий в 1941 році в США.

«*Під знаком незаконнонароджених*» («*Bend Sinister*», 1947) – другий англomовний роман Володимира Набокова і перший роман, написаний ним в Америці. За власним твердженням Набокова, «Під знаком незаконнонароджених» «істинний читач безсумнівно дізнається спотворені відгомони» останнього російського роману письменника – незавершеної роботи, що складається з двох глав.

Лоліта (англ. *Lolita*, рос. *Лолита*) – роман спочатку написаний англійською та опублікований у 1955 у Парижі, пізніше перекладений автором російською та опублікований у 1967 у Нью-Йорку.

Твір здобув світову славу завдяки інноваційному стилю ведення оповіді та своїй контрoверсійній темі – стосункам головного героя і оповідача Гумберта, чоловіка середніх літ, та його одержимості 12-річною дівчинкою Долорес Гейз і їхнім сексуальним зв'язкам. Після публікації «Лоліта» стала класичним твором,

що репрезентує літературу ХХ століття. Ім'я Лоліта у поп-культурі стало характеристикою для молодих дівчат, що рано починають сексуальне життя.

«*Пнін*» – роман В. В. Набокова, написаний англійською мовою в США і виданий книгою в 1957 (раніше в журналі *New Yorker*) [27].

Четвертий англійський роман Набокова відрізняється від інших і пристроєм своїм, і родом.

«*Бліде полум'я*» – один із останніх творів Набокова, який критики вважають найбільш зрілим. Роман є прикладом постмодерної літератури у повному значенні цього слова.

«*Пам'ять, говори*» – автобіографічна книга (часто звана романом) Володимира Набокова, що вийшла англійською мовою, збори систематично пов'язаних особистих спогадів, що охоплює 37 років (з серпня 1903 року по травень 1940 г.). Остаточний варіант видано в 1966 році.

Роман «*Пекла, або радості пристрасті. Сімейна хроніка*» був написаний саме англійською мовою. Після публікації він став одним з найскандальніших бестселерів в Америці. Це й не дивно. У структурно складному, з безліччю нашарувань романі, мова знову, як і в «Лоліті», йде про заборонену пристрасть між братом і сестрою, пронесена через все життя.

«*Прозорі речі*» (англ. *Transparent Things*) – роман Володимира Набокова англійською мовою, вперше виданий в США в 1972 році.

«*Дивись на Арлекіно!*» (Англ. *Look at the Harlequins!*) – останній завершений роман Володимира Набокова. Написаний в 1973-1974 роках на англійській мові. Вперше виданий в 1974 році в Нью-Йорку.

«*Оригінал Лаури*» (англ. *The Original of Laura*) – останній, незавершений роман Володимира Набокова, котрий він вперше згадав 1974-го і писав аж до своєї смерті 1977 року. Заповітом автора було знищити рукопис, натомість син Набокова Дмитро після 30 років роздумів вирішив його опублікувати.

Всі твори письменника створюють відчуття фрагментарності, при їх прочитанні бракує продовження, а теми, в них розкриваються, тривають в різних сюжетах, переплітаючи їх в складний світ набоківської ілюзії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анастасьев Н. А. В. Набоков. Одинокий король. Москва: Центрполиграф, 2002. 525 с.
2. Бартон-Джонсон Д. Миры и антимирy Владимира Набокова. Санкт-Петербург: «Симпозиум», 2011. 352 с.
3. Бойд Б. Владимир Набоков. Русские годы. Санкт-Петербург, 2010. 950 с.
4. Васильева Е.В. Автобиографическая проза В. В. Набокова "Conclusive Evidence", "Другие берега", "Speak, Memory!": история создания, художественная и жанровая специфика: автореферат дисс... канд. филол. наук. Томск, 2005. 18 с.
5. Виролайнен М. Англоязычие Набокова как инобытие русской словесности. Антология Ч. 2. Санкт-Петербург: РХГИ, 2001. С. 261-269.
6. Голубков М. М. Роман-метафора: эстетическая оппозиция писателя. Десять лучших романов XX века: сб. статей. Москва: Луч, 2004. С. 67-87.
7. Гусейнова Э. Р. Игровое начало в лекционном курсе В. Набокова. Изменяющаяся Россия – изменяющаяся литература: художественный опыт XX-начала XXI веков. Саратов: Издат. центр «Наука», 2008. С. 102-106.
8. Гусейнова Э. Р. Лекционный курс В. В. Набокова по русской и зарубежной литературе как художественная целостность (к вопросу об авторе). *Синтез документального и художественного в литературе и искусстве*. Казань: «Юниверсум», 2011. Вып. 3. С. 221-225.
9. Гусейнова Э.Р. Художественные стратегии В. В. Набокова в лекциях по русской и зарубежной литературе как текстопорождающий фактор: автореф. дисс... канд. филол. наук. Саратовский государственный университет имени Н. Г. Чернышевского. Саратов, 2013. 18 с.
10. Десятов В. В. Русский постмодернизм: полвека с Набоковым: сб. статей. Набоков и наследники. Москва: НЛО, 2006. С. 210-257.
11. Джумайло О. А. Двойничество персонажей как ресурс постмодернистской исповедальности. *Вестник Пермского университета. Российская и зарубежная филология*. 2010. Вып. 6 (12). С.163-171.

12. Дмитриенко О. А. Автоматическое письмо и традиции глоссолалии в романе «Приглашение на казнь». *Вестник Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина. Филология*. Т. 1. 2013. Вып. 2. С. 26-35.
13. Дмитриенко О. А. Набоков – Гойя: интермедиаальные корреляции в романе «Приглашение на казнь». *Вестник Воронежского государственного университета. Серия «Филология. Журналистика»*. 2013. Вып. 1. С. 32-38.
14. Дмитриенко О. А. Путь Индры. Воплощение мифа в романе Набокова «Подвиг». *Русская литература*. 2006. Вып. 4. С. 43-61.
15. Дмитриенко О. А. Сквозь витражное окно. Поэтика русскоязычной прозы Набокова: монография. Санкт-Петербург: Росток, 2014. 336 с.
16. Дмитриенко О. А. Сюжет крестной мистерии в интермедиаальной интерпретации в романе Набокова «Приглашение на казнь». *Вестник Костромского государственного университета им. Н. А. Некрасова*. 2014. Т. 20. Выпуск 4. С. 148-153.
16. Дмитриенко О. А. Фольклорно-мифологические мотивы в романе Набокова «Машенька». *Русская литература*. 2007. Вып. 1. С. 47-60.
18. Долинин А. Истинная жизнь писателя Сирина. Санкт-Петербург: «Академический проект», 2004. 400 с.
19. Зверев А. Набоков. Москва: Молодая гвардия, 2016. 480 с.
20. Злочевская А. В. Художественный мир Владимира Набокова и русская литература XIX века. Москва: Изд-во МГУ, 2002. 188 с.
21. Леденев А.В. Поэтика и стилистика В. В. Набокова в контексте художественных исканий конца XIX – первой половины XX века: автореф. дисс... д-ра филол. наук. Московский государственный университет имени М. В. Ломоносова. Москва, 2005. 44 с.
22. Леденев А. В., Нижник А. В. В. Набоков и Пруст: функции пародийной стилизации в романе «Камера обскура». *Вестник РУДН, серия Литературоведения*. Вып. 3. 2015. С. 37-42.
23. Ледковская М. Набоков и Америка. *Набоковский вестник*. Выпуск 5. Санкт-Петербург: Дорн, 2000. С. 128-138.

24. Ливри А. Набоков – ницшеанец. Санкт-Петербург: Алетейя, 2005. 240 с.
25. Рахимкулова Г. Ф. Языковая игра в прозе Владимира Набокова. К проблеме игрового стиля: автореф. дисс... д-ра. филол. наук. Ростовский государственный университет. Ростов-на-Дону, 2004. 33 с.
26. Розенгрант Д. Владимир Набоков и этика изображения. Двухязычная практика. Антология. Ч. 2. Санкт-Петербург: РХГИ, 2001. С. 929-955.
27. Романова Г. Р. Мотивы и символы в романе В. Набокова «Пнин». *Матер, международн. научн. конфер. Хабаровск: Изд-во Хабар, гос.пед. ун-та.* 2002. С. 107-116.
28. Романова Г. Р. Образ времени в рассказах В. Набокова «Time and Ebb» и «Sings and Symbols». Литература и философия: постижение человека. *Матер, междунар. научн. конф. Комсомольск-на-Амуре.* 2003. С. 82- 90.
29. Романова Г. Р. Постигая Пруста: К вопросу о генезисе эстетических взглядов Набокова. *Вопросы гуманитарных наук. Москва: Спутник.* 2004. Вып. 5 (14). С. 146-149.
30. Романова Г. Р. Субъектная организация текста в рассказе В. Набокова «Помощник режиссера». *Проблемы славянской культуры и цивилизации. Матер. I международн. научн.-методич. конфер.* 2002. С. 163-166.
31. Романова Г.Р. Философско-эстетическая система Владимира Набокова и ее художественная реализация: период американской эмиграции: автореф. дисс... д-ра филол. наук. Владивосток, 2005. 11 с.
32. Роупер Р. Набоков в Америке. По дороге к «Лолите». Москва, 2017. 384 с.
33. Рягузова Л. Н Гротеск в творческой интерпретации В. В. Набокова. *Гротеск в литературе. Материалы конференции к 75-летию проф. Ю. В. Манна.* 2004. С. 91- 94.
34. Рягузова Л. Н. Концептуализированная сфера «творчество» в художественной системе В. В. Набокова. Краснодар, 2000. 184 с.
35. Сверчкова А. В. Стиль и жанр: соотношение категорий в рамках художественного целого. *Актуальные вопросы теории и практики*

филологических исследований: мат-лы междунар. науч.-практич. конф. Научно-изд. центр «Социосфера». 2011. С. 32-34.

36. Сверчкова А. В. Поэтика «случая» в рассказах В. Набокова (на материале сборника рассказов «Возвращение Чорба»). *Мировая литература в контексте культуры: сб. мат-в VIII междунар. науч. конф. Пермский государственный университет*. 2011. С. 114-118.

37. Сверчкова А. В. Принцип «сдвига» в формировании отстранённой картины мира в рассказах В. Набокова (на материале сборника рассказов «Возвращение Чорба»). *Проблемы изучения литературы. Исторические, культурологические, теоретические и методологические подходы: сб. науч. тр. Вып. 7. Челябинск: Цицеро, 2011. С. 52-58.*

38. Сверчкова А. В. Принцип «сдвига» как стилевая доминанта рассказов В. Набокова. *Русская литература: национальное развитие и региональные особенности: мат-лы X Всерос. науч. конф., посвящ. 100-летию со дня рожд. И. А. Дергачева*. Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та, 2012. Т. 1. С. 137-142.

39. Сверчкова А. В. Рассказ В. Набокова «Пильграм». *Опыт стилового анализа*. 2011. Вып. 1 (27). С. 24-32.

40. Сверчкова А. В. Своеобразие и эволюция стиля В. Набокова в рассказах сборников «Соглядатай» и «Весна в Фиальте». *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. Тамбов: Грамота, 2013. Вып. 11 (29). С. 177-179.

41. Сверчкова А. В. Стилиевое своеобразие рассказов В. Набокова 1920-1930 годов: от «формулы почерка» писателя к «формуле» его миропонимания. *Вестник Крымских литературных чтений*. Вып. 8. Симферополь: Крымский Архив, 2012. С. 249-258.

42. Сверчкова А. В. Типологический и индивидуальный аспекты изучения художественного стиля (К вопросу о бытовании термина «стиль» в современном литературоведении). *Известия высших учебных заведений. Уральский регион*. 2011. Вып. 1. С. 76-82.

43. Сверчкова А. В. Элементы «кинопоэтики» в рассказах В. Набокова 1920-х годов. *Известия высших учебных заведений. Уральский регион*. 2011. Вып. 3. С. 60-65.
44. Серио П. Анализ дискурса во французской школе. *Семиотика. Антология*. Екатеринбург: Академический проект: Деловая книга, 2001. С. 275-297.
45. Сконечная О. «Я» и «Он»: о присутствии М. Пруста в русской прозе Набокова. *Старое литературное обозрение*. 2001. Вып. 1. С. 46-51.
46. Старк В. Внутренняя хронология романа «Лолита». Санкт-Петербург: РХГИ, 2001. Т. 2. С. 893-907.
47. Стрельникова Л. Ю. Двойничество как идеал эстетического самовыражения в игровом поле набоковского зазеркалья в романе «Отчаяние». *Филологические науки. Вопросы теории и практики*. 2015. Вып. 2. Ч. 2. С. 184-189.
48. Стрельникова Л. Ю. Идея «вечного возвращения» как игра с ценностями жизни в романе В. Набокова «Машенька». *Вестник Костромского государственного университета им. Н. А. Некрасова. Серия Литературоведение*. 2016. Т. 22. Вып. 4. С. 97-102.
49. Стрельникова Л.Ю. Литературная игра в ранней прозе В. В. Набокова: модернистские и постмодернистские аспекты: автореф. дисс... д-ра филол. наук. Краснодар, 2019. 41 с.
50. Стрельникова Л.Ю. Соотношение устойчивых и изменчивых принципов в стиле русскоязычной прозы В. В. Набокова: автореф. дисс... канд. филол. наук. Кубанский государственный университет. Краснодар, 2004. 16 с.
51. Суслов П. А. «Маленький человек» в малой прозе В. Набокова. *Костромской гуманитарный вестник. Специальный выпуск*. 2013. Вып. 2 (6). Кострома, 2013. С. 52-58.
52. Суслов П. А. «Меблированные комнаты небытия» (пространство смерти в рассказах В. Набокова). *Вестник Удмуртского университета*. Вып. 4. Ижевск, 2012. С. 38-43.

53. Суслов П. А. Семантика синего цвета в прозе Набокова. Вестник молодых ученых ИвГУ. Приложение к журналу «Вестник Ивановского государственного университета». Вып. 13. Иваново, 2013. С. 139-142.

54. Суслов П. А. Черно-белая палитра в рассказах В. В. Набокова. Европейский журнал социальных наук. Вып. 7 (46). Т. 2. Москва, 2014. С. 208-215.

55. Суслов П.А. Цветопэтика рассказов В. В. Набокова: семантика, функциональная значимость, роль в структуре текста: автореф. дисс... канд. филол. наук. Ивановский государственный университет. Иваново, 2014. 23 с.

56. Тарви Л. Писатели XX века: Судьба и билингвизм. Набоковский вестник. Вып. 6. Санкт-Петербург: Дорн, 2001. С. 125-135.

57. Тарнаруцкая Е. В. Брайан Бойд vs Владимир Набоков: «русские годы», «американские годы» как попытка идеальной биографии. Филология и культура. Вып.3 (37). 2014. С. 128-132.

58. Утгоф Г. «Подвиг» и «Истинная жизнь Себастьяна Найта»: опыт сопоставительного прочтения. Культура русской диаспоры. Материалы научн. конф. Таллинн, 2000. С. 329-334.

59. Федотов О. И. Поэзия Владимира Набокова-Сирина. Ставрополь: «Бюро новостей». 2010. 272 с.

60. Художественные ориентиры зарубежной литературы XX века. Москва: Имлиран, 2002. 568 с.

61. Шраер М. Д. Набоков: Темы и вариации. Санкт-Петербург: Академический проект, 2000. 384 с.